

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: **“Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”**

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: POSDRU/159/1.5/S/136077

Raport științific de cercetare doctorală

Tutore îndrumător:

PROF. UNIV. DR. Ilie BĂDESCU

Doctorand:

Elena COCOȘ(BASARAB)

București, 2015

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

VALORI CULTURALE ALE IMIGRANȚILOR ROMÂNII DIN CANADA

**Tutore îndrumător:
Prof. Univ. Dr. Ilie BĂDESCU**

**Doctorand:
Elena COCOȘ(BASARAB)**

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
SUMARY.....	4
INTRODUCERE.....	5
I. CULTURĂ, VALOARE ȘI IDENTITATE NAȚIONALĂ.....	7
• Teorii ale valorilor culturale.....	7
• Limba și identitatea națională.....	13
• Valori culturale naționale.....	17
• Mijloace de transmitere a culturii.....	19
• Conștiința națională și identitatea culturală.....	20
II. COMUNICARE ȘI INTEGRARE ÎN CADRUL COMUNITĂȚII ROMÂNEȘTI DIN CANADA.....	22
1. Relații de comunicare în mediile de imigranți români din Canada.....	22
2. Dialog social, comunicare, integrare și relații de interacțiune socială în mediile de imigranți români.....	33
III IDENTITATE, ASMILARE, INFLUENȚE.....	39
1.Evaluarea identității culturale a imigranților români din Canada.....	39
2. Instituții canadiene de promovare a culturii române.....	46
CONCLUZII.....	47
BIBLIOGRAFIE.....	50
REZUMAT.....	54
ABSTRACT.....	58

REZUMAT

Imigranții sunt implicați într-un proces complex, cu influențe sociale, economice, culturale de integrare în societatea de destinație. Acest proces este unul de durată, fiind necesar ca să evolueze în noul context până la trei generații.

Putem discuta aici de un proces îndelungat de ”modelare-acceptare”, ce presupune asimilarea valorilor care caracterizează această societate și care nu exclude opusul acestuia, procesul de ”rezistență culturală”.

Practic, ”modelarea-acceptarea” semnifică faptul că noii veniți depun eforturi de a se integra din punct de vedere economic, social și cultural, în sensul că vor să aibă un loc de muncă, o locuință, să poată asigura educația copiilor care îi însoțesc sau a celor care se vor naște în viitor, în cazul cuplurilor tinere, sau a imigranților singuri care vor să-și întemeieze o familie. Rezistența culturală reprezintă păstrarea fondului cultural inițial și încercarea de a-l populariza, în momentul în care noii veniți și-au definit cadrul viitor de evoluție.

Un alt termen care se întâlnește în literatura de specialitate, cu referire la imigrație și care poate reprezenta o sinteză între ”modelare-acceptare” și ”rezistență”, este ”aculturația”.

Practic, prin ”aculturație”, are loc un schimb de valori între imigranți și membrii societății gazdă, în sensul că primii țin legătura cu mediul de origine (”țara mamă”) în timp ce membrii societății gazdă pot prelua anumite elemente din cultura noilor veniți, dacă ei consideră că sunt folositoare propriei lor deveniri.

Atunci când ne propunem să studiem fenomenul migrației românilor în Canada, se cuvine să pornim de la detaliile teoretice ale migrației în general. Acestea ne furnizează elementele generale și pot oferi, de asemenea direcții de urmat în cadrul investigării fenomenelor particulare.

Astfel, românii din Canada au reprezentat, la început, o comunitate, integrabilă din punct de vedere teoretic accepțiunii primare a acestei noțiuni sociologice și istorice. Deoarece românii au sosit în Canada în cadrul a cinci valuri principale de migrație, integrarea nou-veniților s-a făcut progresiv, într-o direcție dublă. Practic, cei din valul al doilea, spre deosebire de primii putem spune că au avut două posibilități de acțiune socială, și culturală.

În primul rând, ei s-au îndreptat spre locurile unde existau deja români, deoarece puteau comunica, din punct de vedere cultural și puteau să se integreze în activitatea economică, bazându-se pe experiența acumulată de aceștia.

Românii din primul val proveneau în marea lor majoritate din teritoriile românești aflate sub ocupație străină. Folosirea limbii materne în școli era interzisă, ca de altfel și exercitarea confesiunii religioase, accesul lor la beneficiile societății era diminuat în raport cu obligațiile, de aceea odată ajunși în ”Lumea Nouă”, pentru ei valorile naționale și posibilitatea de a le utiliza erau considerate un câștig absolut.

Cu cât valurile s-au succedat, cu atât următorii veniți au abordat această dublă integrare: în societatea de destinație și în cadrul comunității deja constituite.

În ultimele trei decenii, Canada a implementat această politică a migrației specializate. Oamenii nu mai pornesc în grupuri ci, în majoritatea cazurilor ca familie, printr-un program riguros de selecție. Nou-venitul este deja rezident în Canada și este acceptat în virtutea ”zestrei” sociale și culturale din țara de origine: cunoașterea limbii franceze, respectiv engleze, deținerea unei calificări care să-l facă eligibil pe piața muncii din Canada.

Aculturația este, de asemenea, un termen complex, care reflectă faptul că totala asimilare în cultura principală nu reprezintă singura opțiune și, de asemenea, nu este o cerință absolută pentru succesul procesului de integrare. Acest termen se referă, mai degrabă, la fenomenul prin care imigranții preiau gradual anumite elemente majore ale mediului cultural înconjurător, fără însă a abandona complet propria identitate culturală originală. În momentul de față, mulți imigranți păstrează legături cu țările, culturile și religiile de origine și, bineînțeles, cu membri ai propriilor comunități. Aceste contacte transnaționale sunt facilitate, în zilele noastre, de procesul de globalizare. Aculturația nu este un proces unilateral, în ideea că și populația-gazdă poate, în egală măsură, prelua anumite elemente ale culturii imigranților.

Cercetarea fenomenului particular al migrației românilor în Canada în perioada contemporană ar fi de la început viciată în lipsa studierii prealabile fenomenelor migraționiste mai generale. Aceasta are în primul rând un rol de orientare, furnizând repere și instrumente utile, dar și unul de interpretare, contextualizarea contribuind la creșterea gradului de complexitate și coerență al rezultatului final. De aceea, considerăm că primul pas, firesc, în demersul nostru trebuie să îl reprezinte o prezentare istorică generală, cu accentul asupra ceea ce se numește generic „migrația modernă” (secolele XIX-XX).

Românii din Canada au evoluat de la statutul de comunitate, în sens strict al noțiunii sociologice și istorice, la cel de extins, bazat pe identitate națională și culturală, prin trecerea de la locuirea într-un spațiu restrâns, format exclusiv din etnici români, la locuirea în cadrul larg al societății canadiene, implicându-se ca parte integrantă a sistemului politic social și cultural. Dorința de a reveni acasă s-a estompat de-a lungul timpului, astăzi cuvântul de ordine fiind vizitele în țară, pentru perioade scurte de timp. Majoritatea românilor din Canada consideră că

România în prezent nu poate să asigure condițiile pentru ca necesitățile de bază ale lor să fie satisfăcute, de aceea ei au ales să rămână acolo, păstrându-și identitatea națională.

Limba unui popor se află într-o legătură indisolubilă cu ansamblul valorilor care compun cultura sa națională. Este cunoscut faptul că individul, ca element al grupului învață limba poporului său, în același timp realizându-se și însușirea, respectiv asumarea culturii poporului său. Cu cât individul va avansa în cunoașterea unor alte limbi, pe parcursul dezvoltării rolului său social, el va înțelege ceea ce a învățat prin raportarea la ”limba maternă”. El va intra astfel în contact cu fondul cultural al altor popoare, va fi capabil să sesizeze ce anume unește și ce îi desparte.

Primii imigranți din Canada s-au așezat în comunități restrânse, formând un corp separat față de ceilalți locuitori. Faptul că marea lor majoritate provenea din rândul românilor din provinciile istorice aflate sub dominație străină, ei considerau că limba, cultura și obiceiurile sunt elementul lor de valorizare la scara socială.

Acest sentiment al valorii naționale i-a marcat și pe cei care au venit ulterior, după al doilea război mondial. Având o educație superioară, ei au știut să promoveze valorile lor în sferele mai înalte în care aveau acces.

Canada se înfățișează azi ca un exemplu de complexitate etnică și culturală. Deși imigrarea în Canada a fost constantă, până în a doua jumătate a secolului al XX-lea, a existat o tendință de a se promova asimilarea, în dauna diversității culturale. O piatră de hotar a reprezentat-o, în 1971, decizia guvernului canadian de a introduce ”multiculturalismul” drept politică de stat, vizând integrarea imigranților în cadrul ”mozaicului cultural” canadian.

În ceea ce privește societatea contemporană, s-a observat faptul că acele comunități care s-au constituit pe teritoriul altor state nu au rămas la stadiul de comunități închise, înconjurate de populația majoritară asemeni unor enclave, ci s-au deschis către societate, adaptându-se politicii de încurajare a multiculturalismului. În timp, dorința de a reveni acasă a fost estompată.

Am ales ca studiu de caz prezentarea a 10 povești de succes a unor români stabiliți în Canada. Ei se încadrează în intervalul istoric 1977-2004, adică ultimele două valuri de emigrare. Ei au reușit, încă de la începutul perioadei de imigrare să pătrundă la nivelurile superioare ale societății canadiene. Majoritatea au ales să-și echivaleze studiile sau să lucreze în domenii înrudite cu acelea pe care s-au specializat în țară.

Din cele afirmate de ei, în permanență au fost preocupați să interacționeze la nivel economic și social cu românii stabiliți ca și ei în Canada. Ei păstrează legătura cu țara, se implică activ în promovarea identității lor, dar și a intereselor României.

Ca o concluzie, se desprinde ideea că românii din Canada au cunoscut și o evoluție a mentalității. Primii români care au ales Canada, aparținând valurilor 1 și 2 de emigrare, proveneau, în marea lor majoritate din provinciile care în 1918 s-au unit cu România. Acolo

românii fuseseră persecutați pe criterii etnice, religioase. Totuși, ei au sperat ca la un moment dat să se întoarcă în locurile de origine, să-și consolideze poziția avută acasă. Acest fapt se desprinde și din modul în care au ales să trăiască: în așezări și în locuri din acele așezări, care să se apropie de meleagurile de acasă, fiind consecvenți valorilor și obiceiurilor naționale.

Cel de-al treilea val, veteranii comunității românești din Canada s-au declarat total împotriva sistemului comunist din România de până în 1989 și s-au integrat în viața socială canadiană, pentru a sensibiliza opinia publică în privința sistemului totalitar din România.

Ultimele două valuri s-au axat practic pe dezvoltarea individuală și familială. Ei au refuzat să mai rămână sub rigorile ultimilor ani ai comunismului, nu s-au regăsit în tranziția lungă și dureroasă de mai bine de 17 ani de până la aderarea la Uniunea Europeană.

Românii au fost tentați să plece și să se stabilească într-o societate unde există siguranța individului și condițiile pentru o dezvoltare de sine, concepție care corespunde piramidei lui Maslow: dacă individul se simte amenințat la nivelul necesităților de locuire și dezvoltare personală, necesitățile superioare de dezvoltare a personalității, a formării rolului și statusului social sunt neglijate.

Se cuvine să arătăm că românii care au venit în primele valuri de emigrare, au avut un grad mult mai ridicat de autoevaluare a identității lor culturale, deoarece ei urmăreau să rămână în arealul nord-american cât mai puțin posibil, întorcându-se în locurile de origine. Ceilalți, veniți din motive economice sau politice, dși conștienți de identitatea lor, s-au văzut nevoiți să se adapteze necesităților unei societăți canadiene în plină expansiune, pregătită să-i asimileze din punct de vedere al multiculturalismului devenit politică de stat. Ei sunt cei care au creat o distincție între originea lor, de care erau foarte mândri și necesitatea de a avea un trai propriu în noua țară de destinație. Se poate observa că gradul de coeziune internă se diminuează, pe măsură ce numărul de imigranți români care au interesul să se adapteze noii realități este în continuă creștere.